

DEMOGRAFIYA VA MEHNAT BOZORI

Elektron ilmiy-ommabop jurnal

2025

5 -SON

(+998) 50-005-45-69

https://t.me/demografiya_mehnatbozori

demografiya_mehnat_bozori@mail.ru

**DEMOGRAFIYA
VA MEHNAT
BOZORI**

**2025-yil
5-son**

Elektron ilmiy-ommabop jurnal
Электронный научно-популярный
журнал
Electronic popular science journal

BOSH MUHARRIR:

Umurzoqov Bahodir Xamidovich

MUHARRIR:

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

TAHRIR HAY' ATI:

Abduraxmonov Qalandar Xodjaevich, i.f.d., akademik.
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof.,
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof.,
Axmedov Durbek Quدراتillaevich, i.f.d., professor
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.,
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, i.f.d., prof.,
Arabov Nurali Uralovich, i.f.d., prof.,
Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof.,
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna, i.f.d., prof.,
Irmatova Aziza Baxromovna, i.f.d., prof.,
Tojiyeva Zulxumor Nazarovna, g.f.d., professor
Isayev Faxriddin Ikramovich, i.f.d., prof.
Usmanov Anvar Saidmaxmudovich, i.f.d., professor
Qodirov Abdurashid Madjidovich, i.f.d., professor
Hermann Sterzinger, i.f.d., professor (Germaniya)
Ergashxodjaeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., professor
Tomash Kuchera, i.f.d., professor (Chexiya)
Abrorov Sirojiddin Zuxriddin o'g'li, PhD
Shakarov Zafar Gaffarovich, PhD, dotsent
Maxmudov Asliddin Sirojiddin o'g'li, PhD
Gulmurodov Kamoliddin Abduqodir o'g'li, PhD
Asqarova Muhabbat Ibraximovna
Bahriddinova Muazzam Azam qizi

MUNDARIJA

Усманов Анвар Саидмахмудович <i>Устойчивое развитие и выравнивание уровня жизни населения</i>	4
Usmanov Anvar Saidmaxmudovich, Xamdamov Shoh-Jaxon Rahmat o'g'li <i>O'zbekiston sanoatidagi uglerod izini qisqartirish</i>	16
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, Xalikchaeva Sadokat Ilxomjonovna <i>O'zbekiston Respublikasi soliq tizimida soliq bazasini aniqlash metodologiyasining rivojlanish bosqichlari</i>	30
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna, To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li <i>Janubiy Koreya davlatida uy xo'jaligi transfertlarining iqtisodiy ahamiyati hamda uni o'zbekistonga tatbiq etish imkoniyatlari</i>	44
Tojiyeva Zulxumor Nazarovna, Qurbonov Paxlavon Rustamovich <i>O'zbekiston respublikasida shaharlar tizimi shakllanishi va hududiy urbanistik tarkibdagi o'zgarishlar</i>	60
Musayev Bekzod Murodovich <i>Sirdaryo viloyati shaharlari aholi soni dinamikasi va tarkibining hududiy xususiyatlari</i>	74
Mirzayeva Matluba G'aybulla qizi <i>Fintech va mobil banking platformalarida kiberxavfsizlik darajasini baholashning ilg'or yondashuvlar</i>	83
Maxmudov Asliddin Sirojiddin o'g'li <i>Ishlab chiqarish korxonalarida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining ahamiyati</i>	93
Bahriddinova Muazzam Azam qizi <i>O'zbekiston hududlarining demografik tahlili</i>	103
Umarov Omonjon Muxammad o'g'li <i>Yosh avlodni madaniy merosni saqlash va turizmga faol ishtirok etishga jalb qilish mexanizmlari</i>	115
Solixova Xumora Xasan qizi <i>Soliq yig'uvchanligini oshirishda jamoatchilik nazorati va ijtimoiy ongning roli</i>	125
Мухамадиева Кубриё Баходировна <i>Цифровая трансформация демографических исследований</i>	135
Shoydulova Maftuna Zafar qizi <i>O'zbekiston korxonalarida kadrlar boshqaruvida yoshlar va ayollarning rolini kuchaytirish strategiyalari</i>	142

YOSH AVLODNI MADANIY MEROSNI SAQLASH VA TURIZMDA FAOL ISHTIROK ETISHGA JALB QILISH MEXANIZMLARI

Umarov Omonjon Muxammad o'g'li

Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot
kafedrası katta o'qituvchisi

umarovomonjon1994@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada yosh avlodni madaniy merosni asrash va turizm sohasida faol ishtirok etishga jalb qilishning ilmiy asoslari hamda amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekiston misolida yoshlarni meros obyektlarini muhofaza qilish, ulardan samarali foydalanish hamda madaniy turizmni rivojlantirish jarayonlariga jalb etish tajribasi o'rganilgan. Shuningdek, Ispaniya, Yaponiya va Turkiya kabi davlatlarning ilg'or yondashuvlari bilan qiyosiy tahlil o'tkazilib, yoshlarning qaror qabul qilishdagi ishtirokini kengaytirish, ularning ijodkorlik va tashabbuskorligini oshirish bo'yicha samarali mexanizmlar aniqlangan. Tadqiqot natijalari yoshlar ishtirokini tizimli yondashuv asosida tashkil etish madaniy merosni barqaror saqlash va turizm salohiyatini rivojlantirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: madaniy meros, yoshlar ishtiroki, turizm, merosni boshqarish, barqaror rivojlanish, xalqaro tajriba, ishtirok mexanizmlari.

МЕХАНИЗМЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ МОЛОДЁЖИ К СОХРАНЕНИЮ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ И АКТИВНОМУ УЧАСТИЮ В ТУРИЗМЕ

Умаров Омонжон Мухаммад угли

Кокандский университет
кафедра международного туризма и экономики
старший преподаватель.

Аннотация. В статье рассматриваются научные основы и практические механизмы привлечения молодёжи к сохранению культурного наследия и активному участию в сфере туризма. На примере Узбекистана анализируется опыт вовлечения молодых людей в процессы охраны, рационального использования объектов наследия и развития культурного туризма. Проведено сравнительное исследование с опытом таких стран, как Испания, Япония и Турция. Определены эффективные механизмы расширения участия молодёжи в принятии решений, а также развития их творческого и инициативного потенциала. Результаты исследования показывают, что системное участие молодёжи способствует устойчивому сохранению культурного наследия и повышению туристического потенциала.

Ключевые слова: культурное наследие, участие молодёжи, туризм, управление наследием, устойчивое развитие, международный опыт, механизмы участия.

MECHANISMS FOR ENGAGING YOUTH IN CULTURAL HERITAGE PRESERVATION AND ACTIVE PARTICIPATION IN TOURISM

Umarov Omonjon Muxammad o'g'li

Senior Lecturer of Kokand University

Department of International Tourism and Economics

Abstract. *This article explores the theoretical foundations and practical mechanisms for engaging young people in cultural heritage preservation and active participation in tourism. Using Uzbekistan as a case study, the research examines youth involvement in the protection, effective use, and promotion of cultural heritage sites. Comparative analysis with the experiences of Spain, Japan, and Turkey highlights successful international practices for enhancing youth participation in decision-making, creativity, and initiative in heritage management. The findings demonstrate that a systematic approach to youth engagement is a key factor for ensuring sustainable heritage preservation and strengthening the tourism potential of the country.*

Keywords: *cultural heritage, youth participation, tourism, heritage management, sustainable development, international experience, engagement mechanisms.*

Kirish.

O'zbekiston Respublikasida yosh avlod – ya'ni 30 yoshgacha bo'lgan aholi – jamiyatning qariyb 60 foizini tashkil etadi [8]. Ushbu demografik holat shuni ko'rsatadiki, yoshlar mamlakatning eng qimmatli resursi bo'lib, ularning salohiyati va energiyasidan to'g'ri foydalanish milliy rivojlanishning muhim omili sanaladi. Madaniy merosni asrab-avaylash va turizm sohasini rivojlantirishda aynan yoshlarning ishtiroki g'oyat dolzarbdir, chunki ular bo'lajak avlod sifatida milliy boyliklarni davom ettiradigan hamda yangicha yondashuvlar orqali sayyohlikni yuksaltiradigan kuchga ega. Shu bois bugungi kunda madaniy merosni saqlash va turizmda yoshlarning faol ishtirokini ta'minlash masalasi davlat siyosati darjasiga ko'tarilgan.

Yoshlarni madaniy merosni asrash va turizm faoliyatlariga keng jalb etish zamonaviy dunyoda nafaqat madaniy boyliklarni kelgusi avlodlarga yetkazish, balki barqaror iqtisodiy o'sishga erishish vositasi hamdir. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, yosh avlod madaniy merosning “kelajak vorisi” bo'lib, ularni bu jarayonlarga jalb etish orqali merosning qadriyat sifatida ahamiyati oshadi. Xususan, BMTning Ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha tashkiloti

(YuNESKO) vakillari ta'kidlashicha, ijodkorlik va innovatsiyalar bilan faol qatnashgan yoshlar madaniy merosni nafaqat himoya qiladi, balki uning qiymati va barqarorligini ham mustahkamlaydi[8]. Bu fikrlar yoshlarning madaniy merosga munosabati va ularning turizm sohasidagi roli naqadar muhim ekanini tasdiqlaydi.

Madaniy merosni saqlash va turizmni rivojlantirish o'zaro chambarchas bog'liq jarayonlardir. Madaniy meros ob'ektlari (arxeologik yodgorliklar, me'moriy inshootlar, musiqiy va og'zaki an'analarning nomoddiy merosi va h.k.) turizm uchun asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, turizm sohasi mazkur meros ob'ektlariga e'tiborni jalb etib, ularning iqtisodiy qiymatini oshiradi va saqlanishini moliyaviy qo'llab-quvvatlaydi. Bu jarayonda yoshlarning roli ikki tomonlama: bir tomondan, ular merosni himoya qilish bo'yicha jismoniy va intellektual mehnat qiluvchi ko'ngillilar, tadqiqotchilar va targ'ibotchilar bo'lishi mumkin; ikkinchi tomondan esa, yoshlar sayyohlar sifatida milliy va jahon madaniy merosiga bo'lgan talabni shakllantiradi. Shu sababli, yosh avlodni madaniy merosni asrash jarayonlariga integratsiya qilish va ularni turizm faoliyatida ishtirok etishga rag'batlantirish barqaror turizm va merosni saqlash uchun strategik ahamiyatga ega deb taxmin qilinadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globalizatsiya va shiddatli urbanizatsiya sharoitida milliy madaniy meros ob'ektlari va an'anaviy qadriyatlarni asrash mas'uliyati tobora ortib bormoqda. O'zbekiston Prezidentining so'nggi yillarda qabul qilgan qaror va farmonlarida yoshlar siyosatini takomillashtirish, shu jumladan ularni turizm va madaniy meros sohalariga jalb etish bo'yicha topshiriqlar belgilangan. Xususan, mamlakatimizda 2024 yildan boshlab har yili yanvar va mart oylarida "Yoshlar turizmi haftaligi", iyul oyida esa "Yoshlar turizmi oyligi" deb e'lon qilinib, butun respublika bo'ylab yoshlarni sayohatlarga jalb etish tizimi yo'lga qo'yildi[6]. Bu kabi tashabbuslar milliy darajada yoshlarning rolini oshirishga qaratilganini ko'rsatadi.

Adabiyotlar sharhi.

Madaniy meros, yoshlar va turizm kesishgan nuqtada olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatmoqdaki, yosh avlodni mazkur jarayonlarga jalb etish masalasi nafaqat O'zbekistonda, balki jahon miqyosida ham dolzarbdir. Milliy va xalqaro adabiyotlar tahlili mavjud muammo va imkoniyatlarni chuqur anglash hamda samarali yondashuvlarni ishlab chiqish uchun zamin yaratadi.

O'zbekistonda mustaqillik yillarida madaniy merosni asrash borasida bir qator davlat dasturlari va tadqiqotlar amalga oshirildi. Jumladan, 2010–2020-yillarga mo'ljallangan Nomoddiy madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish davlat dasturida yoshlarni bevosita ushbu soha bilan tanishtirish va jalb etish masalasi alohida band sifatida belgilangan. Mazkur dasturga muvofiq, 2011-yildan boshlab Yoshlar ittifoqi (sobiq "Kamolot" YOIH) va tegishli vazirliklar

hamkorligida yoshlarni nomoddiy madaniy meros bo'yicha materiallar to'plash va targ'ibot ishlariga jalb etish choralari ko'rilgan. Hujjatda ta'kidlanishicha, yoshlarning madaniy meros obyektlari bilan bevosita tanishuvi ularning qiziqishini orttiradi va merosga bo'lgan iliq munosabatini shakllantiradi. Bu O'zbekiston siyosatida yosh avlodni merosni saqlash ishlariga jalb qilish uzoq muddatli ustuvor yo'nalish ekanini anglatadi[7].

O'zbekistonning turizm va madaniy meros sohasidagi siyosiy-iqtisodiy hujjatlarida yoshlar ishtirokini oshirish bo'yicha aniq vazifalar belgilangan. Prezident qarorlari va hukumat dasturlarida ichki turizmga yoshlarni keng jalb qilish, ular uchun imtiyozli imkoniyatlar yaratish, madaniy meros ob'ektlariga sayohatlarni tizimli yo'lga qo'yish masalalari qayd etilgan[4]. Turizm va madaniy meros qo'mitasi tomonidan maxsus "Yoshlar turizmi" dasturi tasdiqlanib, uning doirasida butun mamlakat bo'ylab muzeylar, teatrlar va tarixiy obidalariga yoshlarning jamoaviy tashriflarini uyushtirish yo'lga qo'yildi. Bu kabi tashkiliy va tashviqot ishlari yosh avlodda o'z diyorining madaniy boyliklariga qiziqish uyg'otish va ularni o'rganishga rag'batlantirishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir.

Jahon miqyosidagi tadqiqotlar ham yoshlarning madaniy meros va turizmga jalb qilinishining ijobiy natijalarini ko'rsatadi. YuNESKO va boshqa xalqaro tashkilotlar tajribasida yoshlar madaniy merosning "qo'riqchilari" deb qaraladi. Masalan, 2024-yil YuNESKOning Butunjahon merosi kuni munosabati bilan Indoneziyada o'tkazilgan tadbirda yoshlar madaniy merosni saqlashda hal qiluvchi rol o'ynashi, ular ijodkorlik va innovatsiyalar orqali merosni yanada boyitishi va mustahkamlashi ta'kidlandi[8]. Bu yondashuv yoshlarning nafaqat madaniy merosni himoya qilish, balki uni zamon talablariga mos ravishda rivojlantirishga qodir kuch ekanini e'tirof etadi.

Akademik nazariy ishlarda yoshlarni madaniy merosni boshqarish jarayonlariga qanday integratsiya qilish konseptual jihatdan o'rganilgan. Masalan, Zhang va hammualliflar tomonidan madaniy merosni boshqarishda yoshlar ishtirokini tavsiflovchi yangi konseptual model taklif etilgan bo'lib, unda maqsad, mavqe, nuqtai nazar va vakolat kabi to'rt o'lchamda yoshlar ishtiroki tahlil qilinadi. Ushbu doirada mualliflar yoshlar ishtirokini oshirish uchun avvalo ularni xabardor qilish (informing) va o'qitish (educate) zarurligini alohida ta'kidlaydilar. Yangi avlodga madaniy meros sohasi bo'yicha bilim va ko'nikmalar berish, ya'ni meros ta'limini kuchaytirish, ularning keyingi bosqichlarda faol ishtirokchi va tashabbuskor bo'lib yetishishiga zamin yaratadi[13].

Shu bilan birga, nazariy izlanishlarda yoshlarni qaror qabul qilish jarayonlariga to'laqonli qo'shish, ularning nuqtai nazarini hisobga olish va mas'uliyat yuklash orqali "yoshlar-katta" hamkorligining samaradorligi oshishi ta'kidlanadi [13]. Demak, nazariy manbalar yoshlar ishtirokini faqat ijrochilik darajasida emas, balki rejalashtirish va boshqaruv darajasida ham yo'lga qo'yish lozimligini ko'rsatmoqda.

UNESCOning Butunjahon merosi dasturi doirasida har yili yoshlar forumlari va “World Heritage Volunteers” (Butunjahon merosi ko'ngillilari) kampaniyalari o'tkazilib, 15–25 yoshdagi ko'ngillilar jahon merosi ob'ektlarini asrash bo'yicha amaliy ishlarda qatnashmoqda. Bunday tashabbuslar yoshlarni nafaqat o'z yurtidagi, balki jahon merosiga daxldor mas'uliyatli fuqarolar qilib tarbiyalashga qaratilgani bilan e'tiborlidir [9].

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqot dizayni sifat jihatdan, qiyosiy tahlil usuliga asoslangan holda ishlab chiqildi. Maqsad va vazifalardan kelib chiqib, izlanishda bir nechta metodlardan foydalanildi. Birinchidan, adabiyotlar sharhida berilgan adabiyotlar orqali mavzuga doir milliy va xalqaro ilmiy manbalar, hisobotlar va qonun hujjatlari o'rganildi. Ikkinchidan, tadqiqotda taqqoslama holat tahlili qo'llanildi. Uchinchidan, mazmuniy tahlil uslubidan foydalangan holda OAV xabarlari, rasmiy press-relizlar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Tadqiqotda asosiy e'tibor sifat ko'rsatkichlariga qaratilgan bo'lib, miqdoriy ma'lumotlardan ham yordamchi vosita sifatida foydalanildi. Tadqiqot natijalari sifatida milliy va xalqaro tajribani solishtirish, samarali mexanizmlarni aniqlashdan iborat.

Tahlil va natijalar.

Ushbu bo'limda olib borilgan tadqiqot natijalari ikki yo'nalishda tahlil qilinadi. Avvalo, O'zbekiston misolida yoshlarni madaniy merosni asrash va turizm sohasiga jalb etish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, dasturlar va tashabbuslarning mazmuni hamda ularning amaliy samaradorligi o'rganiladi. Keyingi qismda esa Ispaniya, Yaponiya va Turkiya tajribalari asosida yoshlar ishtirokini kuchaytirish va ularning madaniy merosni boshqarishdagi rolini rivojlantirishga qaratilgan xalqaro yondashuvlar tahlil qilinadi. Har bir mamlakat misolida qo'llanilayotgan mexanizmlar, erishilgan yutuqlar va mavjud muammolar qiyosiy jihatdan ko'rib chiqilib, umumlashtirilgan ilmiy xulosalar shakllantiriladi.

O'zbekiston tajribasi: Mamlakatimizda so'nggi yillarda yoshlar siyosati doirasida madaniy meros va turizmga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2023–2024-yillarda qabul qilingan qator qarorlar asosida yoshlar uchun madaniy meros obyektlariga sayohatlar, maxsus tadbirlar tizimli yo'lga qo'yildi. Jumladan, 2024-yil yanvar va mart oylarida ilk bor “Yoshlar turizmi haftaligi” o'tkazilib, respublika bo'ylab minglab yoshlarning tarixiy obidalarga, ziyoratgoh va diqqatga sazovor joylarga tashrifi tashkil etildi. Xususan, 2024-yilning birinchi choragida o'tkazilgan haftalik doirasida 936 mingdan ziyod o'quvchi va talaba yoshlar mamlakat bo'ylab sayohatlarga jalb qilindi. Ularning 348,9 ming nafari madaniy meros obyektlariga (qo'riqlanadigan tarixiy obidalarga), 174,3 ming nafari muzeylarga, 152,2 ming nafari teatrlarga va 136,7 ming nafari kinoteatrlarga tekin tashrif buyurdi [9]. Bunday keng ko'lamli dastlabki

tashabbus yoshlar orasida katta qiziqish uyg'otdi va o'quvchi-yoshlar uyidan olib chiqilib, jonli tarixiy muhitga sho'ng'ishga muvaffaq bo'lishdi.

Yana shuni alohida ta'kidlash lozimki, O'zbekistonda yoshlarni turizm va madaniy merosga jalb etish dasturlari inklyuziv xususiyatga ega. Ya'ni, dastlabki navbatda imkoniyati cheklangan yoshlar, ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalar farzandlari va iqtidorli yoshlar ushbu sayohatlarga qamrab olindi. Nogironligi bo'lgan yoshlar uchun maxsus transport va zarur infratuzilma (panduslar, audiogidlar va h.k.) bilan ta'minlash choralari ko'rilgani e'tiborga loyiqdir. Yoshlar safarlari jarayonida hunarmandchilik bo'yicha 858 ta mahorat darsi, sport va madaniy-ko'ngilochar tadbirlar ham uyushtirilgan bo'lib, bularning bari yoshlarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qildi [11].

Amalga oshirilgan bu ishlar O'zbekistonda yoshlarni madaniy meros va turizmga jalb qilish borasida ancha izchil dasturlar mavjudligini ko'rsatadi. Dastlabki natijalar ijobiy bo'lib, minglab yoshlar qamrab olindi, ularda tarixiy merosga nisbatan qiziqish ortdi. Ayniqsa, ta'limiy sayohatlar va interaktiv tadbirlar yoshlarning ko'z o'ngida "tirik tarix" manzarasini gavdalantirdi. Biroq, bu jarayonda duch kelinayotgan ayrim muammolar ham yo'q emas. Masalan, bunday yirik tadbirlarni moliyalashtirish doimiy manbaga ega bo'lishi lozim; barcha hududlarda sifatli gid va trenerlar yetarli emasligi seziladi; shuningdek, barcha yoshlarning qatnashishini ta'minlash (masalan, chekka qishloqlardagi yoshlar) uchun transport-logistika masalalari yechimini kutadi.

Ispaniya tajribasi: Ispaniya Yevropaning madaniy merosga boy va turizm rivojlangan mamlakatlaridan biridir. Mamlakatda yoshlarni madaniy hayotga jalb qilish va ularda madaniy meros haqida bilim oshirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan. Xususan, Ispaniya Madaniyat va sport vazirligi huzurida faoliyat yurituvchi Ispaniya madaniy meros institutining Preventiv konservatsiya milliy rejasi mavjud bo'lib, unda yoshlar va madaniy meros aloqalarini kuchaytirishga alohida e'tibor berilgan. Ushbu rejada madaniy turizm jamiyatni ijtimoiy birlashtiruvchi va madaniy kommunikatsiyani rivojlantiruvchi omil sifatida qaraladi. 1995-yilda Ispaniya hukumati tomonidan boshlangan "Hunarmandchilik maktablari va Kasb uylari" (Escuelas Taller y Casas de Oficios) dasturi yoshlarni bandlikni ta'minlash bilan birga merosni tiklash va targ'ib qilish maqsadida yo'lga qo'yilgan. Ushbu dastur doirasida 25 yoshgacha bo'lgan ishsiz yoshlarga tarixiy ob'ektlarni restavratsiya qilish, arxeologiya, muzey ishi kabi yo'nalishlarda amaliy ko'nikma beriladi va ularning bandligi ta'minlanadi [1]. Mazkur mexanizm bir tarafdin madaniy meros ob'ektlarining asrab-avaylanishiga xizmat qilsa, ikkinchi tarafdin yuzlab yoshlarni kasb-hunarga o'rgatib, ularga ish o'rinlari yaratgan. Dastur natijasida ko'plab tarixiy obidalar mahalliy yoshlar mehnati evaziga tiklandi va turizm ob'ektlariga aylantirildi, yoshlar esa malakali restavrator va gid sifatida mehnat bozoriga kirib kelishdi.

Yoshlarning madaniy hayotda ishtirokini oshirish maqsadida Ispaniyada moliyaviy rag'batlar tizimi ham qo'llanilgan. Masalan, 2021-yildan boshlab joriy etilgan "Yoshlar madaniy bonusi" – 18 yoshga to'lgan fuqarolarga bir martalik 400 yevrolik sertifikat berilib, uni muzey, teatr, kinoteatrda chipta olish yoki kitob, musiqa asarlari kabi madaniy mahsulotlar xaridiga sarflash imkoniyati yaratildi. Bu tashabbus yoshlarning madaniy sarf-harajatlarini qo'llab-quvvatlab, ularga moddiy to'siqlarni kamaytirdi. Natijada, 18 yoshli ispan yoshlari orasida muzey va teatrga borish ko'rsatkichlari oshgani kuzatildi, bu esa ularning madaniy merosga bo'lgan qiziqishi oshganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mahalliy darajada ham ko'plab tadbirlar mavjud: masalan, Ispaniyaning Albarrasin shahrida 2025-yilda o'tkaziladigan "Yoshlar merosi kunlari" doirasida butun Yevropadan kelgan talabalar "depopulyatsiya, yoshlar va madaniy meros" mavzusida muhokamalar o'tkazadilar, mahalliy tarixiy muammolar ustida birgalikda yechimlar ishlab chiqadilar [1]. Bunday anjumanlar yosh mutaxassislar va talabalarga xalqaro tarmoq orqali o'z g'oyalarini almashish va merosni saqlashga innovatsion yechimlar taklif qilish imkonini beradi.

Jumladan, Ispaniya tajribasi shuni ko'rsatadiki, yoshlarni merosni saqlashga jalb etish uchun ularni malakali kadr sifatida tayyorlash, moliyaviy rag'batlantirish va faol ishtirok uchun platformalar yaratish (forumlar, tadbirlar) kabi mexanizmlar samarali ishlamoqda. Bu jarayonda davlat idoralari bilan bir qatorda nodavlat tashkilotlar ham muhim rol o'ynaydi – masalan, Europa Nostra va ESACH (Yevropa Madaniy meros talabalar assotsiatsiyasi) kabi tashkilotlar yoshlar o'rtasida merosni targ'ib qilishga katta hissa qo'shmoqda.

Yaponiya tajribasi: Yaponiya boy madaniy merosi va qadimiy an'analarga ega mamlakat bo'lib, yosh avlodni ushbu merosni davom ettiruvchi sifatida tarbiyalashga katta ahamiyat beradi. Yaponiyada madaniy merosga (ayniqsa nomoddiy meros – an'anaviy teatr, musiqa, hunarmandchilik va boshqalar) yoshlarni jalb qilishning asosiy yo'li – ustoz-shogird an'anasini zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashtirishdir. Masalan, Okinava orolida amalga oshirilayotgan madaniy meros dasturlarida yosh ijrochilarni tarbiyalash ustuvor vazifa sifatida belgilangan [2]. 2018-yildan buyon Okinava prefekturasi Karate (jang san'ati) ni rivojlantirish bo'yicha maxsus dastur qabul qilib, unda yoshlar uchun karate bo'yicha treninglar, musobaqalar va hatto xorijiy sayyohlar uchun ko'rgazmali chiqishlar tashkil etilmoqda. Karate UNESCOning nomoddiy merosi ro'yxatiga kiritilgani bois, uning yoshlar orasida ommalashuvi orqali Yaponiya nafaqat merosni saqlamoqda, balki uni turistik mahsulotga aylantirmoqda [10].

Bundan tashqari, Okinava an'anaviy raqslari va xalq musiqasini yosh avlodga o'rgatish uchun maxsus to'garaklar va guruhlar faoliyat ko'rsatadi. Yapon hukumati va mahalliy idoralar an'anaviy ijrochilik guruhlarini qo'llab-quvvatlash, yosh iste'dodlarni rag'batlantirish choralarini ko'rib kelmoqda [2]. Natijada, bugungi kunda Okinava va butun Yaponiyada ko'plab yoshlar an'anaviy teatr (Kabuki, Nou), xalq raqslari, mumtoz musiqa kabi meros

yo'nalishlarida faoliyat yuritib, mahoratini namoyish etmoqda. Masalan, yapon an'anaviy "taiko" barabanlar jamoalari orasida maktab o'quvchilaridan iborat guruhlar ham bor bo'lib, ular xalqaro festivallarda qatnashib, o'z meroslarini dunyoga tarannum etmoqda. Bu kabi misollar yoshlarning madaniy merosni nafaqat o'rganishi, balki uni zamonaviy sahnada targ'ib qilishi mumkinligini ko'rsatadi.

Shuningdek, Yaponiyada madaniy meros ta'limi maktab darsliklari va to'garaklari orqali uzluksiz olib boriladi. UNESCOning Associated Schools (ASPnet) tarmog'i doirasida yapon maktablarida "Jonli meros bilan ta'lim" loyihalari joriy qilinib, masalan, matematika yoki san'at darslarida an'anaviy madaniyat elementlarini integratsiya qilish tajribalari o'tkazildi [8]. Bu tashabbus bolalarda milliy merosga qiziqish uyg'otish barobarida ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini ham oshirdi. UNESCOning xulosasiga ko'ra, bunday interaktiv yondashuv natijasida o'quvchilar o'z meroslarining xilma-xilligini yaxshiroq anglab, ularni saqlash va qadrlashga mas'uliyatliroq yondasha boshlagan.

Xalqaro misollarni tahlil qilish jarayonida, qator umumiy tendensiyalarni payqash mumkin. Avvalo, ko'p mamlakatlarda madaniy merosni asrashda ta'lim va ma'rifat yetakchi rol o'ynashi, maktabdan tortib oliygohgacha bo'lgan bosqichlarda meros bo'yicha bilim berish, yoshlarni ongli ravishda meros posbonlariga aylantirish g'oyasi ustuvor. Ikkinchidan, ko'ngillilik harakati va amaliyot – yoshlar o'z mehnati bilan bevosita hissa qo'shishi uchun imkon yaratish muhim. Bunga misol tariqasida UNESCO ko'ngillilari, Italiya va Gretsiyadagi homiylik dasturlarini keltirish mumkin. Uchinchidan, rag'batlantirish va imkoniyatlar yaratish – bu moddiy yoki ma'naviy bo'lishi mumkin, baribir yoshlarni jalb etuvchi omil bo'ladi.

Xulosa va takliflar.

Yuqoridagi tahlillardan xulosa qilish mumkinki, yosh avlodni madaniy merosni saqlash va turizmga faol ishtirok etishga jalb qilish bo'yicha tizimli yondashuvlar ijobiy samara beradi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatdiki, davlat miqyosida rejalashtirilgan "Yoshlar turizmi" kabi dasturlar qisqa muddatda minglab yoshlarni qamrab olib, ularning tarixiy merosga bo'lgan dunyoqarashini boyitmoqda. Xalqaro tajriba esa ushbu yo'nalishdagi ko'plab innovatsion usullarni o'zida mujassam etgan.

Tavsiyalar: Tadqiqot tahlillari asosida quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi: *Meros ta'limini kuchaytirish:* Maktab va oliy ta'lim dasturlariga "madaniy meros va turizm"ga oid modullarni kiritish lozim. Bu darslarda o'quvchilarga o'z yurtining tarixi, merosi bilan faxrlanish tuyg'usini singdirish, shuningdek, merosni saqlashning zamonaviy usullari (raqamli arxivlash, muzeyshunoslik asoslari va h.k.) bo'yicha bilim berish mumkin.

Ko'ngillilik infratuzilmasini rivojlantirish: Madaniy meros ob'ektlarida volontyorlik faoliyatini yo'lga qo'yish kerak. Masalan, muzeylar qoshida "Yosh gidlar klubi"ni tashkil etib, talabalarni malaka oshirish kurslaridan o'tkazish va ular orqali muzey ekskursiyalarini o'tkazish. Yoki tarixiy yodgorliklarda "Yosh posbonlar" guruhlarini shakllantirib, ular muntazam ravishda obida atrofini tozalash, xorijiy sayyohlarga ko'maklashish, jamoatchilikka merosni targ'ib qilish ishlarini olib borishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar va innovatsiyalarni jalb etish: Bugungi yoshlar hayotini smartfon va internetdan ajratib bo'lmaydi. Shunday ekan, madaniy merosni saqlash va targ'ib qilish uchun maxsus mobil ilovalar, o'yinlar va onlayn platformalar yaratish zarur. Masalan, tarixiy obidalar bo'yicha QR-kodli interaktiv xaritalar tuzish, yoshlar ular orqali obida haqida qiziqarli ma'lumot va viktorinalarda ishtirok etishlari mumkin. Yoki ijtimoiy tarmoqlarda #MerosChallenge kabi chellenjlar uyushtirib, yoshlar o'z viloyatidagi tarixiy obida fonida suratga tushib hikoya yozishlari va g'oliblar mukofotlanishi mumkin. Bu usullar orqali yoshlarning e'tiborini merosga jalb qilish ancha oson kechadi.

Xalqaro hamkorlikni kengaytirish: Yoshlarimizni xalqaro madaniy almashinuv va volontyorlik dasturlariga faol jalb qilish zarur. Masalan, UNESCOning "World Heritage Volunteers" dasturida O'zbekiston yodgorliklarini ham ishtirokchi sifatida taklif etish va xorijiy hamda mahalliy yoshlarni birga ishlashiga sharoit yaratish mumkin.

Xulosa o'rnida aytish joizki, yosh avlod – millatimizning madaniy genofondi va ravnaq garovidir. Ularni madaniy merosni asrash ishlariga jalb etish bugun bizga ikki karra foyda keltiradi: birinchidan, o'tmishimiz yodgorliklari ko'z qorachig'idek asraladi; ikkinchidan, kelajagimiz vorislarida yuksak madaniyat va vatanparvarlik tuyg'ulari tarbiya topadi. Yoshlarni turizm sohasiga keng jalb etish esa ularga yangi imkoniyatlar va dunyoqarash ochadi, shu bilan birga, xalqimizning boy merosini jahonga namoyish etish orqali mamlakatimizning ijobiy qiyofasini mustahkamlaydi. Shunday ekan, yoshlar va madaniy meros integratsiyasi yo'lidagi sa'y-harakatlar izchil davom ettirilmog'i lozim – bu nafaqat bugungi kun talabi, balki kelajak avlodlar oldidagi burchimizdir.

Adabiyotlar:

1. *Ministry of Culture and Sport of Spain. (2019, May 27). Madrid and Santiago de Compostela to host the 11th World Heritage Youth Forum. La Moncloa Official* <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news>.
2. *Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (Japan). (n.d.). Dissemination of UNESCO's activities to the younger generations. MEXT, Government of Japan.* <https://www.mext.go.jp/en/unesco/titleo8>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019, January 5). O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini 2019–2025-yillarda rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida [Farmon PF-5611]. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-4143188>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022, April 30). Ichki turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida [Qaror PQ-232]. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-5991928>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2025, May 15). 2025–2026-yillarda sayyohlar oqimini keskin ko'paytirish va turistik xizmatlar ko'lamini jadal kengaytirish orqali turizmning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida [Farmon PF-87]. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-7531559>
6. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2016, September 14). Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida [Law on State Youth Policy, O'RQ-406]. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-3026246>
7. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2019, December 2). Volontyorlik faoliyati to'g'risida [Law on Volunteering Activity, O'RQ-585]. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-4623999>
8. UNESCO. (2019, January 7). Heritage, education and youth: UNESCO and the European Union launch a new project. UNESCO Intangible Cultural Heritage. <https://ich.unesco.org/en/news/heritage-education-and-youth>.
9. UNESCO. (2020). Empowering youth for heritage: 10 years of the World Heritage Volunteers initiative. Paris: UNESCO World Heritage Centre. <https://whc.unesco.org/en/news/2111>
10. World Tourism Organization (UNWTO). (2016). Affiliate Members Global Report – Volume 13: The power of youth travel. Madrid, Spain: UNWTO. https://www.wysetc.org/wp-content/uploads/2016/03/Global-Report_Power.
11. Xalq so'zi. (2023, December 28). O'zbekistonda "Yoshlar turizmi haftaligi" o'tkaziladi ["Youth Tourism Week" to be held in Uzbekistan]. Xalq so'zi. <https://xs.uz/>
12. Yangi O'zbekiston. (2023, December 27). 2024-yil 1–10-yanvar kunlari "Yoshlar turizmi haftaligi" o'tkaziladi ["Youth Tourism Week" will be held on 1–10 January 2024]. Yangi O'zbekiston. <https://yuz.uz/uz/news/2024-yil-1-10>.
13. Zhang, Y., Ikiz Kaya, D., van Wesemael, P. J. V., & Colenbrander, B. J. F. (2023). Youth participation in cultural heritage management: a conceptual framework. International Journal of Heritage Studies. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2275261>
14. Hill, H., & Dadvand, B. (2018). Re-conceptualising youth participation: A framework to inform action. Children and Youth Services Review, 95, 243–253. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.001>

